

Μάθημα: Νεοελληνική Γλώσσα & Λογοτεχνία

Τάξη: Γ' Λυκείου

Ημερομηνία: 01 Οκτωβρίου 2023

Καθηγητές: Ομάδα Φιλολόγων Φροντιστηρίων Φάσμα

Ονοματεπώνυμο:

ΚΕΙΜΕΝΟ I: «Yuval Noah Harari, «Η πλημμυρίδα των πληροφοριών»

Ο Γιουβάλ Νώε Χαράρι (Yuval Noah Harari) είναι ιστορικός, πανεπιστημιακός και συγγραφέας των πολύκροτων βιβλίων Sapiens: «Μια σύντομη ιστορία του ανθρώπου», «Homo Deus: Μια σύντομη ιστορία του μέλλοντος» και «21 μαθήματα για τον 21^ο αιώνα». Από το τελευταίο βιβλίο του προέρχεται και το ακόλουθο απόσπασμα.

Αλλά το πιο σημαντικό είναι ότι οι δίδυμες τεχνολογίες της πληροφορίας και της βιολογίας μπορεί να μην αναδιαρθρώσουν μόνο την οικονομία και την κοινωνία μας, αλλά και το ίδιο το σώμα και το νου μας. Στο παρελθόν, οι άνθρωποι μάθαμε να ελέγχουμε τον εξωτερικό κόσμο, αλλά είχαμε ελάχιστο έλεγχο πάνω στον κόσμο που βρίσκεται μέσα μας. Ξέραμε να χτίζουμε φράγματα και να μην αφήνουμε τα ποτάμια να πλημμυρίζουν, αλλά δεν ξέραμε πώς να εμποδίσουμε το σώμα μας να γερνάει. Ξέραμε να σχεδιάσουμε ένα αρδευτικό σύστημα, αλλά δεν είχαμε ιδέα πώς μπορεί να σχεδιαστεί ένας εγκέφαλος. Αν σφύριζε ένα κουνούπι μέσα στο αυτί μας και δεν μας άφηνε να κοιμηθούμε, ξέραμε πώς να το σκοτώσουμε· δεν ξέραμε όμως πώς να κάνουμε το ίδιο με μια σκέψη που μας τριβελίζει το μυαλό και μας κρατάει ξύπνιους.

Η επανάσταση της βιοτεχνολογίας και της τεχνολογίας της πληροφορίας θα μας δώσει τον έλεγχο του εσωτερικού μας κόσμου και θα μας επιτρέψει να σχεδιάζουμε και να κατασκευάζουμε ζωή. Θα μάθουμε να σχεδιάζουμε εγκεφάλους, να επιμηκύνουμε τη ζωή και να σκοτώνουμε σκέψεις κατά βούληση. Κανείς δεν ξέρει ποιες θα είναι οι συνέπειες. Οι άνθρωποι ήξεραν πάντα καλύτερα πώς να επινοούν εργαλεία παρά πώς να τα χρησιμοποιούν με σύνεση. Είναι πιο εύκολο να επηρεάσεις τη ροή ενός ποταμού κατασκευάζοντας ένα φράγμα απ' ό,τι είναι να προβλέψεις όλες τις συνέπειες που θα έχει αυτό για το ευρύτερο οικοσύστημα. Αντίστοιχα, θα είναι πιο εύκολο να εκτρέψουμε τη ροή του νου μας απ' ό,τι να προβλέψουμε τι συνέπειες θα έχει αυτό για την προσωπική μας ψυχολογία ή για τα κοινωνικά μας συστήματα.

Στο παρελθόν αποκτήσαμε τη δύναμη να επεμβαίνουμε στον κόσμο γύρω μας και να αναπλάθουμε ολόκληρο τον πλανήτη, αλλά – επειδή δεν κατανοούσαμε την πολυπλοκότητα της παγκόσμιας οικολογίας – οι αλλαγές που κάναμε επηρέασαν αναπόφευκτα ολόκληρο το οικοσύστημα και τώρα βρισκόμαστε αντιμέτωποι με την κατάρρευσή του. Στον επόμενο αιώνα, η βιοτεχνολογία και η τεχνολογία της πληροφορίας θα μας δώσουν τη δύναμη να επεμβαίνουμε στον εσωτερικό μας κόσμο και να αναπλάθουμε τον εαυτό μας, αλλά επειδή δεν κατανοούμε την πολυπλοκότητα του ίδιου μας του νου, οι αλλαγές που θα κάνουμε είναι

πιθανό να διαταράξουν το νοητικό μας σύστημα σε τέτοιο βαθμό, που μπορεί κι αυτό να καταρρεύσει.

Ωστόσο, το να διευρύνουμε τους ορίζοντές μας μπορεί να μας βγει και σε κακό, αν μας μπερδέψει και μας κάνει πιο αδρανείς απ' ό,τι πριν. Με τόσα σενάρια και πιθανότητες, τι απ' όλα πρέπει να προσέξω; Ο κόσμος αλλάζει ταχύτερα από ποτέ και μας κατακλύζουν ασύλληπτες ποσότητες δεδομένων, ιδεών, υποσχέσεων και απειλών. Οι άνθρωποι περνάνε την εξουσία στην ελεύθερη αγορά, στην ομαδική σοφία και στους εξωτερικούς αλγόριθμους, εν μέρει επειδή δεν μπορούν να διαχειριστούν τον κατακλυσμό των δεδομένων.

Στο παρελθόν, η λογοκρισία λειτουργούσε μπλοκάροντας τη ροή των πληροφοριών. Στον 21ο αιώνα η λογοκρισία λειτουργεί πλημμυρίζοντας τους ανθρώπους με άσχετες πληροφορίες. Δεν ξέρουμε σε τι να δώσουμε προσοχή και συχνά περνάμε τον χρόνο μας διερευνώντας και συζητώντας για δευτερεύοντα ζητήματα. Στις αρχαίες εποχές, η δύναμη ήταν η πρόσβαση στα δεδομένα. Σήμερα η δύναμη είναι να ξέρεις τι να αγνοείς. Επομένως, με βάση όλα όσα συμβαίνουν στον χαοτικό κόσμο μας, σε τι πρέπει να εστιάσουμε;

Yuval Noah Harari, «21 μαθήματα για τον 21^ο αιώνα»

ΚΕΙΜΕΝΟ II : Κωνσταντίνος Δασκαλάκης, «Τεχνητή νοημοσύνη»

Το κείμενο που ακολουθεί είναι απόσπασμα από τη συνέντευξη που έδωσε ο Κωνσταντίνος Δασκαλάκης, καθηγητής της Επιστήμης των Υπολογιστών στο MIT, στον Θανάση Νιάρχο, για την εφημερίδα «Τα Νέα» στις 22/06/2020 (ανακτήθηκε στις 15/07/2022).

- Πώς φαντάζεστε πως θα είναι ο κόσμος σε 20 χρόνια με την εφαρμογή της τεχνητής νοημοσύνης σε όλες τις πτυχές της ανθρώπινης δραστηριότητας;

Παρότι είμαι πολύ κοντά στις εξελίξεις, τόσο τις επιστημονικές όσο και τις τεχνολογικές που γίνονται σε αυτό το πεδίο, είναι πολύ δύσκολο να προβλέψω. Για να εξηγήσω το γιατί οι προβλέψεις είναι δύσκολες, ας κάνουμε ένα νοητικό πείραμα γυρίζοντας τον χρόνο 20 χρόνια πριν από το σήμερα, γυρνώντας δηλαδή πίσω στο 2000. Η Google τότε μόλις είχε δημιουργηθεί και εταιρείες όπως οι Facebook, Twitter, Uber και Airbnb δεν υπήρχαν.

Η τεράστια επίδραση που θα είχε το Ιντερνέτ στην οικονομία, την κοινωνία και την πολιτική ήταν δυσδιάκριτη. Τόσο πολύ που ο νομπελίστας οικονομολόγος Paul Krugman είχε γράψει χαρακτηριστικά το 1998 ότι «Μέχρι το 2005, θα έχει γίνει σαφές ότι η επίδραση του Ιντερνέτ στην οικονομία δεν θα είναι μεγαλύτερη από αυτή της μηχανής του φαξ». Από τη σκοπιά του 2020, μας κάνει εντύπωση πώς μπορεί να έπεσε ο Krugman τόσο έξω. Όχι μόνο μας κάνουν εντύπωση οι λάθος του προβλέψεις, αλλά μας φαίνονται εντελώς φυσικές και προφανείς, ίσως τελεολογικές όλες οι εξελίξεις που είδαμε τα περασμένα 20 χρόνια. Την ίδια εμπειρία θα έχουμε και τώρα σε σχέση με το 2040. Η τεχνητή νοημοσύνη έχει κάνει μεγάλα άλματα την τελευταία δεκαετία. Οι αλγόριθμοι έχουν πλέον φτάσει σε εντυπωσιακό επίπεδο στην επεξεργασία φωνής και εικόνας, γίνονται ολοένα καλύτεροι στην επεξεργασία κειμένου και παίζουν δύσκολα παιχνίδια [...] καλύτερα από τον άνθρωπο.

Μάλιστα η πρόοδος που έχει σημειωθεί σε επιστημονικό επίπεδο έχει ήδη φτάσει στον πραγματικό κόσμο. Η αναζήτηση μέσω φωνής στο κινητό μας είναι ένα παράδειγμα, η αυτόματη αναγνώριση προσώπων από την κάμερα ασφαλείας του σπιτιού μας ένα άλλο και η αυτοματοποίηση της οδήγησης των αυτοκινήτων ένα τρίτο. Στο άμεσο μέλλον θα δούμε ότι

πολλές εφαρμογές, που θα εμπεριέχουν τη συλλογή και επεξεργασία δεδομένων και θα ενισχύουν την αυτοματοποίηση της ζωής και της εργασίας μας, θα βελτιστοποιούν τις παραγωγικές μας διαδικασίες και θα συνεπικουρούν τα συστήματα υγείας, την επιστημονική έρευνα και τα κέντρα σχεδιασμού και λήψης αποφάσεων κρατών και οργανισμών. Από την άλλη δεν πιστεύω - και υπό μία έννοια μακάρι να αποδειχτούν λάθος οι προβλέψεις μου - ότι στα επόμενα 20 χρόνια θα δούμε μηχανές με αυτό που λέγεται «γενική τεχνητή νοημοσύνη». Ενώ οι εφαρμογές της τεχνητής νοημοσύνης θα βρίσκονται παντού γύρω μας, κάθε εφαρμογή θα λύνει ένα συγκεκριμένο πρόβλημα.

Είναι δύσκολο, με βάση την υπαρκτή τεχνολογία, να φανταστώ ότι σύντομα θα κατακτήσουμε τη «γενική τεχνητή νοημοσύνη», ότι θα φτιάξουμε δηλαδή μηχανές που θα μπορούν να μεταφέρουν νοητικές ικανότητες και διαίσθηση από μια νοητική λειτουργία, στην οποία έχουν εκπαιδευτεί και έχουν κατακτήσει, σε μια καινούρια νοητική λειτουργία, που θα θέτουν αυτόβουλα στόχους, που θα είναι δημιουργικές και θα είναι αρκετά αξιόπιστες, ώστε να τους αναθέτουμε μεγάλη αυτονομία.

Κείμενο III: Μπέρτολτ Μπρεχτ, «Η άσκηση της επιστήμης»

Ένα από τα σημαντικά θεατρικά έργα του Μπέρτολτ Μπρεχτ είναι ο «Γαλιλαίος», γραμμένο στην εξορία, όπως και τα περισσότερα από τα σημαντικά έργα του. Το 1634 ο μεγάλος Ιταλός αστρονόμος ψιθύρισε σύμφωνα με τον θρύλο «Και όμως κινείται» (η Γη), στην προσπάθεια να μην αποποιηθεί πλήρως την αλήθεια των επιστημονικών του ανακαλύψεων. Ο Μπρεχτ αξιοποιεί τον Γαλιλαίο, για να θίξει τον σκοπό της επιστήμης, το ζήτημα της επιστημονικής προόδου και της σύνδεσής της με την εκάστοτε κοινωνία, τη στάση μας απέναντι στη νέα εποχή που προβάλλει.

«Η άσκηση της Επιστήμης χρειάζεται σπάνιο κουράγιο... Πιστεύω πως μοναδικός σκοπός της Επιστήμης είναι τούτος: ν' αλαφρώσει τον μόχθο της ανθρώπινης ύπαρξης. Αν οι επιστήμονες περιορισθούν να σωρεύουν γνώσεις πάνω σε γνώσεις, μόνο και μόνο για τη χαρά της γνώσης, η Επιστήμη δεν θα είναι πια παρά μια θλιβερή σακάτισσα. Οι καινούργιες μηχανές σας δεν θα χρησιμεύουν παρά για καινούργια μαρτύρια. Με τον καιρό, μπορεί ν' ανακαλύψετε ότι υπάρχει για ν' ανακαλυφθεί κι ωστόσο, η πρόοδός σας θα σας χωρίζει όλο και πιο πολύ απ' την Ανθρωπότητα. Η άβυσσος ανάμεσα σε κείνην και σε σας μπορεί μια μέρα να γίνει τόσο βαθιά που, στη χαρούμενη κραυγή σας για μια καινούργια κατάκτηση, ν' αποκριθεί μια κραυγή φρίκης απ' όλη την οικουμένη».

Μπέρτολτ Μπρεχτ, «Γαλιλαίος»

ΘΕΜΑ Α

A1. Να παρουσιάσετε περιληπτικά σε 70 περίπου λέξεις τις απόψεις του συγγραφέα (**Κείμενο II**) για την πρόοδο στον τομέα της τεχνητής νοημοσύνης στην εποχή μας και τις προβλέψεις του για το μέλλον.

Μονάδες 20

ΘΕΜΑ Β

B1. Σε καθέναν από τους παρακάτω ισχυρισμούς να δώσετε τον χαρακτηρισμό «**Σωστό**» ή «**Λάθος**», με βάση το **Κείμενο Ι**.

- α. Στο παρελθόν οι άνθρωποι με αρωγό τις δίδυμες τεχνολογίες μπορούσαν να επέμβουν αποτελεσματικά στο εξωτερικό περιβάλλον αλλά και στον εαυτό τους.
- β. Η βιοτεχνολογία θα βοηθήσει τον άνθρωπο να επεμβαίνει στον εσωτερικό του κόσμο και να προβλέπει – ελέγχει τις συνέπειες.
- γ. Ο συγγραφέας διατυπώνει το φόβο του για τις συνέπειες που θα έχει η επέμβαση του ανθρώπου στον εσωτερικό του κόσμο και ιδιαίτερα του νου.
- δ. Η αδυναμία του ανθρώπου να ελέγξει το μέγεθος των δεδομένων αναδεικνύει την εξουσία των αλγόριθμων.
- ε. Ο συγγραφέας προβληματίζεται για τη στάση μας απέναντι στην πλημμυρίδα των πληροφοριών.

Μονάδες 10

B2. α. Στη 2^η παράγραφο του **Κειμένου II** («Η τεράστια επίδραση... καλύτερα από τον άνθρωπο»), ο Κωνσταντίνος Δασκαλάκης παραθέτει τη λανθασμένη πρόβλεψη του νομπελίστα οικονομολόγου Paul Krugman. Για ποιο λόγο χρησιμοποιεί, κατά τη γνώμη σας, το συγκεκριμένο παράθεμα (μονάδες 5); Τι επιδιώκει να πετύχει με την επιλογή του αυτή; (μονάδες 5)

β. Να εντοπίσετε ένα χωρίο στο **Κείμενο II** στο οποίο αξιοποιούνται παραδείγματα (μονάδες 1). Ποια άποψη στηρίζει μ' αυτά ο Κ. Δασκαλάκης (μονάδες 2) και ποιος ο ρόλος τους ως προς το υφολογικό αποτέλεσμα; (μονάδες 2)

Μονάδες 15

B3. α. Τι πετυχαίνει ο συγγραφέας με τη χρήση του ερωτήματος στην τελευταία παράγραφο του **Κειμένου I** ως προς την αντίδραση του αναγνώστη και ποιο επικοινωνιακό αποτέλεσμα δημιουργεί; (Μονάδες 6)

β. «Από την άλλη δεν πιστεύω -και υπό μία έννοια μακάρι να αποδειχτούν λάθος οι προβλέψεις μου- ότι στα επόμενα 20 χρόνια θα δούμε μηχανές με αυτό που λέγεται "γενική τεχνητή νοημοσύνη". Ενώ οι εφαρμογές της τεχνητής νοημοσύνης θα βρίσκονται παντού γύρω μας, κάθε εφαρμογή θα λύνει ένα συγκεκριμένο πρόβλημα.» Να αντικαταστήσετε τις παραπάνω υπογραμμισμένες φράσεις του χωρίου του **Κειμένου II** (3^η παράγραφος) με συνώνυμες λέξεις ή φράσεις, ώστε το ύφος λόγου να γίνει πιο λόγιο. (μονάδες 4)

Μονάδες 10

ΘΕΜΑ Γ

G1. Ποιον γενικότερο προβληματισμό, κατά τη γνώμη σας, εκφράζει ο συγγραφέας για τον ρόλο και το μέλλον της επιστήμης; Να τον παρουσιάσετε αξιοποιώντας τρεις (3) κειμενικούς δείκτες. Ποιον σκοπό θα μπορούσατε να προβάλετε εσείς ως πρόταση; (150-200 λέξεις)

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ Δ

Δ1. Υποθέστε ότι δημοσιεύετε στη διαδικτυακή εφημερίδα του σχολείου σας άρθρο έκτασης 350-400 λέξεων, σχετικό με τις νέες τεχνολογίες και την τεχνητή νοημοσύνη. Σε αυτό να αναπτύξετε τις απόψεις σας, παρουσιάζοντας δύο (2) θετικά που θα προκύψουν στο μέλλον από την ευρεία χρήση τους και δύο (2) προϋποθέσεις με τις οποίες οι νέες τεχνολογίες – η τεχνητή νοημοσύνη θα συμβάλουν θετικά στην ανθρώπινη εξέλιξη, αλλά και στην κοινωνική πρόοδο. (Μπορείτε να αντλήσετε πληροφορίες από τα Κείμενα Ι και ΙΙ)

Μονάδες 30

Ευχόμαστε Επιτυχία!!!

ΦΑΣΜΑ group